

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Auctarium. Sive Additiones Ad Viri Clarissimi Henr. Zoesii
J.V.D. Universum Jus Canonicum**

Geismar, Justus Moritz von

Coloniæ Agrippinæ, 1691

Ad Librum Tertium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62259](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62259)

dine & citatâ parte absente, alâs sententia ipso jure est nulla cap. 18. h. t. & cap. 2. de dolo in 6. Quæ in interlocutoria secus obtinent, in qua nec opus juris ordinem tam strictè observari, neque ut utraque pars citetur, sed tamen sine hoc sit valida. Vide Rebuff. in L. quod in ff. de re judic. versic. *capiamus*.

Ad num. 11. in fin. adde: Ubi observandum, si plures sint Judices ejusdem litis, omnes proficere sententiam debent, aliâs si unus abesset, sententia foret nulla, L. 27. §. 4. ff. de arbitr. potuisset enim alios trahere in suam sententiam. Si verò omnes adsint quidem sed inter se dissentiant in condemnatione, & diversas summas ponant, stabitur minimâ, si verò duo absolvant, duo condemnent, tum reo potius est favendum, cap. fin. h. t. quæ ita obtinent in Judice ordinario, nam si sint plures delegati & vota paria in dissentiendo, tum delegantis judicis est unam quam ipse vult eligere & confirmare d. cap. fin. & l. 28. ff. de re judic.

TITUL. XXVIII.

*De appellationibus, Recusat.
& Relat.*

Ad num. 12. in fin. adde: Etiam non appellatur in crimine falsæ monetæ, læsæ Majestatis l. 1. C. de falsa mon. & l. Constitution. h. t. Neque in crimine hæresis, aut raptu virginis s. ut inquisitionis de hæres. in 6 l. unica §. *si autem*. Cod. de raptu virginum. in quibus tamen criminibus appellari potest ante sententiam.

Sic etiam Officialis Judicis condemnatus propter illa quæ gessit in officio, non potest appellare l. nulli Cod. quor. appellat. non recip. Sicut nec appellatur à sententia lata in causa decimarum cap. *Tua nobis inf. de decima*, neque à sententia quando quis expressè vel tacitè renuntiavit appellationi, tacitè censetur renuntiasse, quando appellans gerit actum aliquem judicialem coram Judice à quo in ea causa, cap. gratum, ubi Abbas num. 6. sup. de offic. deleg. & l. 2. C. quor. appellat. non recip.

Ad num. 23. in fin. adde: Ubi quæres, an etiam in Appellatione extrajudiciali petendi sint Apostoli. Resp. cum distinctione, vel Judex extrajudicialiter procedit, & ab eo appellatur, & in hoc casu oportet eos petere, quia est qui illos dare possit, vel appellatur à parte, & tunc necessariò petendi non sunt, cum nullus sit qui eos dare possit. Scaccia de Appellat. q. 13. art. 2. n. 32. qui tamen addit, tutius esse etiam tum petere sub hac conditione, si sit qui dare possit.

FINIS LIBRI II.

AD LIBRUM TERT.

TIT. I.

De honestate & vita Cleric.

Ad num. 8. in fin. adde: Ubi notandum, si fœmina utatur veste virili,

rili, vel contra, tantum ex levitate, sine prava intentione, periculo scandali & libidinis, veniale est; aliàs mortale; nullum verò si ex necessitate. Busenb. lib. 2. tr. 3. cap. 2. dub. 5. art. 2.

Mulier quæ scit in se, vel in sui aspectu aliquem in particulari scandalizandum, mortaliter peccat, si datâ operâ ei se conspiciendam offerat, adeoque potest & debet non tantum publico, sed etiam sacro abstinere die Festo *se-mel atque iterum* ad peccatum illud evitandum. Id. ibid.

Mulier, quæ ex ornatu etiam conveniente statui suo probabiliter videt aliquem in particulari lapsurum mortaliter, tenetur ad *breve tempus* eum dimittere, vel talis conspectum fugere &c. Id. ibid. Ubi etiam quod peccent mortaliter, quæ denudatis uberibus incedunt, nisi consuetudo excuset à mortali.

In vestitu quo ad Clericos observatur. 1. Ut honestus sit. 2. Ad usum loci, in quo vivitur, accommodatus. 3. Ut professioni paupertatis non repugnet, vel saltem quod omninò non recedat. *Constit. p. 6. cap. 2. n. 15.*

Regulas modestiæ pulcherrimas lege in *Regulis pag. 143.*

Vestis non sit virgata, id est: in qua diversi coloris virgæ ducantur; nec partita, seu dissecta. Busenb. lib. 4. c. 2. dub. 4.

Clerici à vestibus flaxis & pomposis, habitu inhonesto, & nimio ornatu debent se abstinere. Gonz. ad cap. *Clericis* 15. h. t.

Ad num. 11. in fin. adde: Prohibentur iis etiam Medicorum & Chirurgo-

rum artes, ubi opus incisione aut adustione, nisi erga pauperes, aut propinquos, aut in necessitate. Busenb. lib. 4. c. 2. dub. 4.

Si transgrediantur Clerici in recessis h. t. ait Navarra non esse mortale, si absit temeritas, contumacia, contemptus & scandalum. Nec refert, ait, quod sit excommunicandus, quia hæc peccata est ferenda, quam non nisi contumax post monitionem incurrit. Alii dicunt mortale, maximè si habitum & tonsuram absque causâ notabili tempore non deferant. &c.

Ad num. 12. adde: Ludi theatrales etiam prætextu consuetudinis in Festivitatibus Domini nostri, aut Sanctorum ejus, fieri in Ecclesiis non debent. Gonz. ad cap. *cùm decorem* 12. h. t.

AD TIT. II.

De Cohabitatione Clericorum
& Mulierum.

Ad num. 1. in fine adde: Si Clericus domi suæ alat mulierem suspectam, etsi absit omne peccatum, & peccati periculum, facit scandalum aditum per accidens, quia interpretativè & indirectè tantum causatur alterius peccatum. Facit enim id, quod scit natum esse inducere alterum hinc & nunc ad peccatum. Scandalum verò aditum per se dicitur, quando directè intenditur alterius ruina. v. g. Si adulter alienâ sollicitet ad adulterandum. Scandalum verò dicitur peccatum occasionatum, præbens alteri occasionem ruinæ spiritualis ob dictum, vel factum, vel omis-

sum minus rectum. Scandalum autem passivum est ipsa ruina, seu peccatum, in quod labitur proximus occasione alterius. Quod dividitur in *datum*, quod oritur ex *activo*. Et in *acceptum*, quod oritur ex ipsius sumentis malitia. Quale erat Pharisæorum in Christum, unde & pharisæicum dicitur. Busenb. *lib. 2. tr. 3. c. 2. dub. 5. art. 1.* ubi plura.

Ad num. 2. in fin. adde: Clerici non debent secum in domo retinere mulierem suspectam de incontinentia, etiam si sit mater vel soror. Gonz. ad cap. *inhibendum* 1. h. t.

Clerici concubinarij per suspensionis, excommunicationis & depositionis beneficii pœnas cogendi sunt concubinas dimittere, eas autem abjurare compelli non debent. Gonz. ad cap. *si autem* 6. h. t.

AD TIT. III.

De Clericis conjugatis

Ad num. 3. in fin. Hinc Alexander VI. dispensavit cum Cæsare Diacono Cardinali, ut uxorem duceret, item cum Domino Antonio Lusitano Priore de Otrato Ordinis Militaris Sancti Joannis dispensatum fuit, qui & postea in Gallia nupsit, Item ad instantiam Philippi II. Regis Catholici cum Archiduce Alberto Diacono Cardinali, ut duceret uxorem Elisabetham Castellæ Infantem. Rursus Clemens VIII. dispensavit cum Roderico Entiquez Diacono & Archidiacono Matrili. Et Paulus V. cum Francisco Chacon Archidiacono Toleti, &

cum Lupo de Mendoza Subdiacono. Ita Franc. de Arauxo. *De Stat. Eccl. Tract. 2. q. 19. n. 29.* qui n. 30 tenet, non requiri ad hanc dispensationem causam publicam, sed sufficere privatam, imò dispensationem esse validam, licet causa non sit.

Ad num. 4. in fin. adde. Objici solet Can. volumus. 24. dist. 81. qui ait: Volumus ut Sacerdotes prohiberi debeant, ne cum mulieribus conversentur, exceptâ duntaxat matre, sorore, vel uxore, quæ castè regenda est. Intellege vel juxta priora tempora, vel de uxore, quæ senex & votum castitatis emisit, ut non sit periculum. Gl. Unde additur: quæ castè regenda est.

Objicit Can. *Presbyter* 9. dist. 28. qui habet: *Presbyter* si uxorem duxerit, ab Ordine suo illum deponi debere. Quod si fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit, extra Ecclesiam abjici, & ad pœnitentiam inter laicos dirigi oportet. &c. Si uxorem duxerit de factò, non de jure.

Dices: ergò deberet gravius puniri, quàm fornicator, quod tamen non fit. Respondeo 1. posse dici, quod gravius puniatur, quia depositio est vera pœna & perpetua, excommunicatio tantùm medicinalis.

Resp. 2. Negando illatum. Quia non procedit argumentum in pœnali-bus. Ratio: quia prius non fit frequenter, sicut fornicatio. Sumptâ instantiâ à similitudinaria bigamia.

* * *

* *

AD

AD TITUL. IV.

De Clericis non residentibus

Ad num. 2. in medio post haec verba c. fin. de Rescript. in 6. Adde: Franc. De Arauxo disp. xi. q. 2. n. 33. De stat. Civili, ait, non esse ad eod certum talem residentiam esse de jure Divino naturali, eò quòd Trident. hoc clarè non definiverit, sed potius magis recommendaverit, uti patet in sess. 6. de Reformat. sess. 23. de Reformat. cap. 1. Quia nullibi additur de propria persona, cum munia illa pascendi absolutè & simpliciter ab absente impleri possint per alium. Sicut Paulus pascebat per Epistolas Corinthios, Romanos, Ephesinos, ubi non residebat. Et Pontifex Romanus pascebat. Quamvis ut bene & competenter fiant, petant residentiam personalem, ut sit valdè conformis juri Divino & naturali. Unde & in toto hoc titulo non fit mentio juris Divini. Et hinc frequenter solet & potest Ecclesia in hoc dispensare. Posito autem quòd sit, adhuc potest fieri propria dispensatio. Quia DEUS congruenter, ne Ecclesia deficeret in necessariis, reliquit Petro & successoribus delegatam potestatem dispensandi in praeceptis Divinis & naturalibus, quòd materia ob necessitatem vel justam causam potest honestari (quòd spectat praeceptum residendi,) & ab indecentia & inconvenientibus vindicari. Idem de stat. Eccles. q. 32. n. 40. probat. Munus Episcopale & matrimonii cujusdam spiritualis. Ergò propter vin-

culum hoc non licet Episcopis multum aut diu abesse à suis Ecclesiis. à pari; cum sit fortius carnali. Item Petrus se projecit in mare, ut denotaret teste Bernardo lib. 2. de Considerat. quòd in toto mundo debeat praesse. Discipuli nam egrediuntur ad significandum assistentiam, quam in suis Ecclesiis particularibus habere debeant.

Ad num. 9. in fin. adde. Canonici qui sunt in servitio Episcopi, tanquam residentes percipiunt fructus suarum praebendarum, praeter distributiones quotidianas. Gonz. ad cap. de cetero. 7. h. t. Fagnanus.

Si patitur Ecclesia Ministrorum defectum, privilegiati super absentia per subtractionem proventuum beneficii residere coguntur. Gonz. ad cap. Cura ad hoc 16. h. t. Fagnanus.

Absens studiorum causà fructus beneficii percipit, non quotidianas distributiones. Gonz. ad cap. liceat 32. de Praebend. Fagnan.

A D T I T. XVII.

De Emptione & Venditione.

Ad num. 10. in fine adde. Alii dividunt Censum in *Resignativum*, dum quis rem suam in alium transfert, reservando pensionem, & *Consignativum*, dum quis alteri hoc jus percipiendi vendit, qui rursus vel fundatur in tantum, & *realis*; vel in persona, & *personalis*; vel in utroque, & *mixtus* dicitur. Item alius *fructuarius*, dum quis ad fructus; alius *pecuniarius*, dum quis ad pecuniam obligatus est. Bonac.

nae, in verb. Censurarius, Obligatus ad Censum dicitur *Censurarius*, qui illum accipit, *Censualista* vel *Censitor*.

Quod Census sit licitus probatur: *Ustru&us* potest emi. *ff. de peric. & commod. rei vend. l. 8. §. fin.* ergo Census saltem *fructuarius*. 2. Quia est merx, computatur enim inter immobilia. *Clem. exivi §. cumque de V. S. L. jubemus C. de ff. Eccles.*

Dices: Pecunia non potest esse sui ipsius æstimatio. Resp. ex instituto 1. Concedo. Ex secundo & improprio nego. Patet in permutatione unius pecunie cum altera. 2. secundò, Emi jus, non pecuniam.

Dices: Est mutuum interpretativum. Resp. Neg. Quia in mutuo principalis est obligatio ad sortem, secundaria ad usuras: Hic tantum principalis obligatio ad annuam pensionem. *Cov. var. resol. 3. c. 7. n. 2.* Ex quo pretere n. 6. Observa, quod actio Hypothecaria in *Censu mixto* principalis ceteri debet, ut quilibet possessor eam conveniri possit, neque obstat exceptio Ordinis, ut prius excutatur Censum constituens: quia hæc reditus constitutio hypothecam inducit fortio rem alius quoad hunc effectum, absque tamen priorum Creditorum præiudicio: possunt tamen Censitores omisso possessore fundi hoc casu etiam agere adversus constituentem, vel hæredes ejus, licet non possideant. Aliter se habet in Censu merè reali, in quo semper possessor convenitur, & pereunte fundo perit Census.

Census personalis utrinque redimibilis licet sit, non transit in mutuum,

nam mutuum omni personæ dari, omni casu repeti potest. Census autem personalis ex utraque parte redimibilis tanquam fundamentum requirit personæ industriam, lucrandi que facultatem, quo sublato fundamento, puta si mercator vel Opifex *sine culpa sua*, nullum pluribus annis lucrum capiat, vel opificio, negotiatione spoliatur, corrumpit Census personalis, neque pensiones exigi possunt. Nisi alio adjecto contractu, scilicet a securacionis, fulciatur, ut re pereunte adhuc obligatus sit, vel in alia re constituatur, modò pretium Census augeatur, vel pensio minuat, argumento societatis. Igitur in eo essentialiter differt Censualis contractus à mutuo usufruario, quod ille certum fundamentum requirat, in quo fundatus sit, cum sit jus percipiendi redditus annuos ex alicujus fundo, negotiatione, opificio &c. certo pretio comparatum; eoq; fundamento *penitus ruente*. Puta si venditor Censûs, ejusve hæredes nullos annuos redditus habere incipiant, contractus Censualis nullum amplius locum habere potest, quamvis aliquando ob adjectum a securacionis pactum fors repeti queat. Contractus verò mutui cum quacunque persona rectè instituitur, ut etiam ad hæredes & eorum heredes transmitatur obligatio sine ullo ordine ad requisitum aliquod fundamentum. *Laym. l. 3. tr. 4. cap. 18.*

* * *

* *

AD TIT. XIX.

De Rerum permutatione

AD num. 11. in fine adde. Quæres. Cur Capitulum sede vacante possit consentire in permutationem, Vicarius Generalis autem non? Resp. Quia Capitulum in omnem jurisdictionem succedit, Vicarius Generalis non habet omnem. 2. Quia adhuc adest hoc casu Episcopus, qui consentire possit, sede autem vacante non adest. Ergo.

AD TIT. XX.

De Feudis.

AD num. 3. in fine adde. An Prælati feudum reversum ad Ecclesiam sine consensu Capituli reinfundare possit? Distingunt aliqui juxta naturam primæ infundationis. Respondetur affirmative absolute. Quia c. 2. h. t. dicitur, quod liberè reinfundare possit Prælati, id est sine altero. Ergo. Vide Curt. Jun. fol. 93. Quæres, quando dicitur feudum plenè reversum? Resp. Quando Prælati illud rursus incorporat rebus Ecclesiasticis. Alias sententias vide apud Curt. Jun. Tract. feud. fol. 115. & seqq.

AD TIT. XXI.

De Pignoribus & aliis Cautio-
nibus.

AD num. 9. in fine adde. in cap. illo vos. 4. h. t. Hic casus est. Primus de

dit quasdam terras. 2. pro 23. libris auri. Secundus apposuit pactum, ut, si sibi displicerent hæ terræ, posset eas intra duos annos reddere, ita tamen ut fructus computaret, & primus illos posset in pretio defalcare; E contra autem pro 23. libris cogere tur dare 26. libras. sive 60. solidos ultra summam perceptam. Hinc deciditur esse hic Contractus potius pignoris, quia in pignore fructus imputantur in sortem, & usurarius, quia etiam alias secundus exercere usuras consuevit.

AD TIT. XXIV.

De Donationibus.

AD num. 9. in fine adde. Requiritur acceptatio. l. 10 ff. h. t. Acceptatio autem vel ante, vel post donationem, vel ab ipso, vel ab alio ejus nomine fieri potest. Sic Princeps anticipato accep- tavit donationes Reipublicæ faciendas ff. de Polliciti. P. Kichl. disp. 12. §. 1. Quod verum si pollicitatio fiat ob honorem decretum, vel decernendum. d. t. l. 1.

Obii. c. Si tibi absenti. De Præbend. in 6. Respondet quod, Papa anticipato acceptaverit designatorem personæ faciendam, ita ut Episcopo non sit liberum revocare, nisi persona consentiat. Ita P. Kichl. Vel dic id fieri, quod Clericos dedecet variatio & mutabilitas.

Requiritur acceptatio etiam iure naturæ. Quia omnis promissio supponit conditionem, si alteri sit gratum. 2. Quia aliàs qui inscius posset fieri

Dominus totius mundi. Id. ibid. 3. In onerosa omnes admittunt, ergo etiam in gratuita.

Dices: Donatio à DEO facta, v. g. Creaturarum, facit hominem statim Dominum. ergo. Resp. DEUM supplere acceptationem hominis. Et licet res sola voluntate admitti possit, non tamè acquiri, cum facilius quid destruat, quam producat. Sic nec in condonatione injuriæ alter jus acquirat ante acceptationem. Hoc observandum, quod jus alterius in me transferre possum sine consensu ejus, via satisfactionis, non via contractus. Vid. eund. ibid. f. 2.

Promissio autem obligat juxta voluntatem promittentis, vel ex fidelitate vel ex justitia, quo secundo casu transit in pactum. Habet autem fidelitas aliquid plus, quam veracitas; hæc autem tantum obligat, ut taliter sentiam, qualiter loquor; illa ut etiam factam. ibid. f. 4.

A D T I T. XXVI.

De Peculio Clericorum.

AD Num. 3. in fin. adde. Observandum quod divisio hæc in 4. partes per Simplicium Papam facta circa annum 470. circa tempora S. Aug. ex quo tempore unusquisq. cœpit habere dominium suæ portionis. Ante enim omnia in unum cumulum congregabatur, & Episcopus distribuebat singulis prout ratio exigebat, ob cujus fortè minus rectam dispensationem, hæc distributio introducta. Ita Franc. De

Arauxo, *Tract. 2. q. 19. n. 46.* ex Soto. Unde & sententiam propugnat, quod ad restitutionem non teneantur. Adde n. 50. Rationem; quia fabricæ non tenentur, utpote cui distincta portio est separata. Sed neque pauperibus, quia eorum portio aut nunquam fuit apud Episcopos (quod dubitanter adstruit Soto,) aut si aliquando fuit, ante dictam divisionem, vel etiam aliquanto tempore post, quod Authori verosimilius apparet. Veruntamen jam ab illis fuit abstracta & separata per Sedem Apostolicam in beneficiis practimonialibus, quæ Sedes à mensa Episcopali separavit, & destinavit pro alendis in studio pauperibus, nec non filiis Procerum, ad majorem tum Ecclesiæ, tum Familiarum Nobilium splendorem &c. Item quod fecit Jus gentium per divisionem, ut esset meum & tuum, idem fecit quadrupartita divisio.

Fachin. 5. cont. cap. 89. probat etiam ex cap. pervenit. De fidejuss. Bafenb. lib. 4. cap. 2. dub. 3. ait probabilis in profanos usus posse expendi distributiones siue presentias, ut vocant, quæ beneficiariis ob presentiam in Choro distribuuntur.

Ad num. 9. in fine adde. Francisc. de Arauxo de stat. Eccles. q. 29. distinguit triplex in Religiosis peculium 1. Quando ita possidetur independenter à Superiore, ut à nullo sit revocabile. 2. Quando conceditur à Superiore ad certos usus, semper tamen revocabile est. 3. Si in genere concedatur ad usus licitos. Primum Religiosus in statu obedientiæ permanens habere non potest.

AD

AD TIT. XXVI.

De Testamentis & ultimis voluntatibus.

AD num. 3. in fine adde. Episcopus de rebus patrimonialibus testamentum facere potest; de rebus verò intuitu Ecclesiæ acquisitis testari non valet. Gonz. ad c. quorundam 1. h. s.

Clerici de bonis intuitu Ecclesiæ acquisitis testamentum facere non possunt, de bonis verò patrimonialibus, proprio artificio, aut aliunde questis disponere valet. Gonz. ad cap. cū in officis 7. h. t. item cap. ad hæc 8. h. t.

Ad num. 10. in fin. adde. Franc. de Arauxo de stat. Eccles. tract. 2. q. 19, n. 48. tenet, quod Religiosi facti Episcopi liberentur à voto paupertatis, & habeant dominium portionis sibi assignatæ non minùs, ac alii; tum quia nulla fit post mortem illorum restitutio; tum quia facultas testandi illis concessa eadem formâ expeditur, ac illa, quæ conceditur Episcopis ex Clericatu assumptis.

Idem tract. 3. q. 28. dub. 1. n. 5. Divus Thomas tenet, quod Religiosus creatus Episcopus debeat gestare habitum suæ Religionis. Verum jam est eis mandatum, ut utantur habitu communi, scilicet pileo & muceta. Item dub. 2. An maneat à voto paupertatis absolutus? Ipse tenet, quod non, eò quod Pontifex cum ea non dispenset. 2. Quia tantum habet Episcopatum quoad usum & administrationem, quia D. Thomas tradit, quod in Religioso E-

piscopo maneat virtualiter & in preparatione animi votum obedientiæ absolutè autem obligatio castitatis & abdicatio proprietatis. Dub. 3. An possit de bonis patrimonialibus in Episcopatu obtentis testari? Ille consequenter negat.

Sforza Pallavicinus in præfatione de arte Christianæ perfectionis. Jussus sui sedere in Consistorio (scilicet sum factus Cardinalis,) quâ tamen dignitate non magis solutus fuit ab onere vacandi DEO, quàm gregarius miles ab onere militandi, si copia non ductor evadat.

Balsenb. lib. 4. c. 1. dub. 1. ait, quod obstrictus maneat votis essentialibus, etsi quoad aliquos effectus paupertatis & obedientiæ exemptus censeatur. Deinde etsi jure regulæ absolutus sit quoad culpam & pœnam, tamen ex obligatione moralis honestatis ea servare debet, quæ eum decet, & cum ejus munere consistunt. Hinc quoad habitum sui Ordinis colorem deferre debet, etsi quoad formam Episcopis secularibus se conformare possit ut Clem. VIII. concessit. Imò si resignet, vel deponatur, non tenetur redire ad observantiam regularem, quia retinet eminentiam Episcopalem, secus in Cardinali, qui Episcopus non est.

AD TIT. XXVIII.

De Sepulchris

AD num. 6. in fine adde. Per quartam funeralem debitam Ecclesiæ Parochiali, intelligitur solum quar-

ta funeralium, Funeralia autem dicuntur tantum ea, quæ cum funere processionallyter deferuntur v. g. cereæ & familia, non autem alia legata v. g. domus, pallia, panni, ornamenta Ecclesiarum, Missæ &c. Ita declaravit Benedictus 2. in Extravag. inter cunctas de privileg. in 6. Sannius tom. 3. de privileg. dist. 2. q. 9. n. 6.

Ad num. 12 in fine addo. Quæritur: Utrum anima defuncti patiatu detrimētum ex hoc, quod Eleemosinæ, vel restitutiones, quas mandavit fieri, retardentur? Conclusio prima. Si defunctus potuit commodè, dum viveret, per se aut per suos ministros restituere suis creditoribus, & non fecit, non decedit securus coram DEO. Conclusio 2. Neque anima defuncti detinetur in Purgatorio, donec ejus debita per hæredes, vel alios creditoribus solvantur; dummodò jubeat vivens debita solvi. v. g. si Martyr fiat, vel illico post Baptismum, vel elicitâ perfectâ contritione, vel accepto Jubilæo decedat. Non obstat cap. in literis inf. de raptoribus. in verb. *Ut sic à peccato valeat liberari.* Respondetur à Navarr. 1. Debere legi *Valeant* Id est hæredes. Sed sit correctio, quæ vitanda. c. cum expediat. De Elect. in 6. & l. 1. C. de in offic. dotib. alia est congruentior. *Valeat liberari* intelligendum esse de ope, quam obtinet anima defuncti accidentaliter per orationes creditorum, sive pauperum benè satisfactorum. Nam teste D. Thomâ solutio debiti aliquantum prodest defuncto, in quantum creditorum orationibus adjuvatur, sicut ex elemosyna-

rum erogatione sequitur pauperum revelatio, & eorum oratio, qui est effectus veluti per accidens consecutus.

Conclusio 3. Neque ex retardatione suffragiorum quæ defunctus iussit fieri, ejus anima detrimentum patitur quantum ad pœnæ prorogationem, nisi solum quantum ad subtractionem remedii. Ratio, quia propter retardationem hanc neque pœna defuncti in Purgatorio, si ibi sit, augetur intensivè, neque profunditur extensivè, cum non sit culpa defuncti, sed hæredis. Item meritum essentialiter elemosinæ v. g. consistit in affectu efficaci illam erogandi, quod defunctus habuit, ut retardatione executoris meritum non minuat. Ergo retardatio neque pœnam in-vel extensivè augebit. Sicut autem in casu priori retardatur effectus ex elargitis accidentaliter consecutus, scilicet orationes pauperum, ita retardatis sacrificiis deest effectus consecutus ex opere operato, per quorum defectum subtrahitur remedium illis correspondens ad pœnæ expiationem valens. Et idè anima diutius detinetur, quia privatur valore sacrificiorum operis operati & valore orationum, qui est valor operis operantis. Ex quo colligitur quod non puniatur anima propter negligentiam alterius, verum tamen sit, quod negligentia illius subtrahat animæ remedium, quo citius à pœnis Purgatorii liberaretur. Cum enim hæc pœnæ sint temporales, fieri potest, quod unius detrimentum patiatu ob culpam alterius, æternam autem pœnam quisquis ob suam tantum incurrit. Ex quibus adducitur 1. Consultius esse non retardare

dare, ne quidem ob spem majoris pretii congregandi, ut plures Missæ legantur, idq; regulariter. 2. Possit defunctum liberari ex Purgatorio antequam elemosynæ præstentur, si affectus erogandi ad pœnas debitas exsolvendâs sufficiat. 3. Magis dolendum esse de retardantibus voluntatem implere, quàm de ipso defuncto, quia illi peccant graviter contra justitiam & charitatem.

AD TIT. XXIX.

De Parochiis & alienis Parochianis.

AD num. 6. in fine adde. Busenb. lib. 1. tract. 2. cap. 2. dub. 2. Probabile est & in conscientia securum, quod docet Sanch. contra Navarr. Suar. Peregrinos antequam excedant proprio territorio, non teneri implere præcepta, quæ ibi eos deprehendunt, v. g. audire mand. sacrum, qui ante prandium sit venturus alio, ubi non sit festum. Quia in loco proprio poterat eò usque differre, in alio loco jam definit obligari. Nec obstat, quod prævidens impedimentum teneatur prævenire, quia id verum, si maneat obligatio præcepti, ait tamen contrariam quampiam suaderi posse.

Idem ibid. dub. 3. Resolvit, quod peregrini & vagi regulariter non teneantur præceptis spec. libus locorum in quibus morantur, quia nec loco nec Superioribus subditi scilicet regulariter: quia tenentur iis quorum violatio tenderet in damnum & injuriam illius loci. Item iis, quæ sunt de contractibus celebrandis. Unde insert: Potest ibi

Missam non audire, non jejunare, si in suo loco Festum, l. jejunium non sit, secluso scandalo &c.

Idem ibid. dub. 4. tenet, quod peregrini non teneantur præceptis juris communis, si non sint in usu in loco, ubi morantur. v. g. Germanus per Hispaniam transiens vesci interstinis.

Ad num. 7. in fine adde. Occasione hujus quæri potest de facultate, quam à jure habent ad populum concionandi Regulares? Resolvit Franc. de Araxo de stat. Eccles. q. 30. Primò, quod prædicatio hæc non sit actus jurisdictionis Ecclesiasticæ, quia multi concionantur, qui nullam jurisdictionem habent. Neque alicujus Ordinis sacri, vel minoris, quia nullibi Ordo iste requiritur, licet debeat mitti ad Rom. 1. cap. cum ex injuncto de Hæretic. Non obstat. Can. adjicimus XVI. q. 1. Can. peilectis dist. 25. Can. Sancta dist. 92. Quia loquuntur de prædicatione ratione sui officii, qualem habet Episcopus & Sacerdos Curatus. Vel quod prohibeatur laicis, non quia est actus Ordinis, sed propter indecentiam, & periculum seminandi errorem. Unde imponitur etiam Clericis non missis pœna excommunicationis ferendæ. cap. excommunicamus §. quia verò de Hæreticis. Posteriores Canones leguntur de Diacono canente Evangelium in Missa. Ex quo inferitur, quod Prædicator possit exercere actum prædicandi absque peccato, licet ipse in peccato mortali constitutus sit, modò sit oculum, nam si est publicum, peccat mortaliter, quia propter scandalum prædicationis impedit. Ita D. Tho.

Secundò, Ex commissione Episcopi vel Parochi quivis idoneus miniliter potest Evangelium more solito prædicare, nisi per statutum Religionis aliud caveatur, ut apud Dominicanos, ubi requiritur Sacerdos, sic etiam committitur habentibus primam tantum tonsuram.

Tertiò, Regulares ultra conditiones proprias indigent benedictione Episcopi Diocesani ut prædicent Ecclesiis suorum Ordinum, ut in aliis egeant speciali licentia. Probat ex Trident. *Sess. 5. c. 2. Sess. 24. c. 4.* Quod si errores aut scandala seminent, Episcopus etiam contradicere potest, ne in suis Ecclesiis prædicent. *d. Sess. 24. c. 2. de reformat.* Quia cura & privilegia mendicantibus concessa sunt mitigata & ad terminos Tridentini redacta per Greg. XIII. in Bulla quæ incipit: In tanta negotiorum mole.

Bulsenb. *lib. 4. c. 3. dub. 7.* Acedia seu animi tædium sumitur vel generaliter pro omni animi remissione in exercitio virtutum, eò quod labor aliquis sit adjunctus. Secundò, particulariter pro tristitia & tædio de Divina amicitia, eò quod per virtutes servari debeat, & sic illam non curet, posterior ex se mortale est.

Filix sunt *malitia*, quæ quis odit spiritualia. *Pusillanimitas* & desperatio de salute. *Rancor*, quo il sunt fastidio, qui ad spiritualia ducunt. *Torpor*, cum bona fiunt non cum debito fervore. *Evagatio mentis* in exercitio spirituali.

A D T I T. XXX.

De Decimis, Primitiis & Oblationibus.

A *Ad num. 20. in fin. adde.* Dices Parochi debent solvere ex prædiis suis decimas prædiales, quia debentur Ecclesie, ut inter ejus ministros dividantur. Ergò etiam personales, quia non debent illas sibi, sed Ecclesie. Resp. Disparitatem esse, quod in priori casu principalis obligatio non consistat in persona, sed in prædiis; ergò potest prædium debere decimas Ecclesie, & per consequentiam Parocho. In secundo casu verò principalis obligatio consistit in persona; ergò non videtur æquum, ut etiam eadem sibi debeat persona saltem per consequentiam.

Ad num. 43. ad fin. adde. Hic casus formari potest. Laicus detinens jus decimarum, cum consensu Episcopi illud transfert in aliam Ecclesiam, hæc Ecclesia nullum jus accepit, quia laicus non habuit, adest tamen hic bona fides, & sic usucapiendi conditionem, si accedant 40. anni.

Ad num. 50. in fine adde. Dices: in fi e dicitur quod decimæ injustè detentæ indistinctè sint restituendæ Ecclesie propriæ. Et in medio dicitur contrarium. Resp. in fine agi post Concilium Lateranense, in medio ante Concilium Lateranense. Disparitas est: quia post Concilium planè declarata est irrita concessio decimarum facta laicis, non ante. Sive, post Concilium notorium est, quod laici illas possident non

re non possint, ante non erat notoriū, poterant enim possidere. Ergo hoc casu poterat esse dubium; unde satisfiebat, ad quamcūque Ecclesiam transferret, in priori autem se secus habet.

Ad num. 56. in fine adde. Dices: ex num. 54. Privilegium exemptionis comprehendit etiam exemptionem à novaliibus; ergo etiam privilegium concessionis decimarum illas comprehendet, cum utroque casu idem sit præjudicium Ecclesie. Respondetur quod gravius sit Ecclesie, si videat decimas suas ab alio possideri, quam si videat quem esse exemptum à decimis, qui illas nulli alteri solvat.

AD TIT. XXXI.

De Regularibus & transcurrentibus ad Religionem.

Ad num. 9. in fine adde. Observandum quod in Ordinibus mendicantium possit Novitius ante completum annum probationis, causa mortis emittere professionem, quæ tantum valebit in foro conscientie & ad effectum lucrandi indulgentiarum, idque per communicationem privilegii à Pio V. concessi quibusdam Monialibus S. Domini in Bulla, quæ incipit Summi Sacerdotii cura. Inde sequitur, quod pensio & beneficium Novitii illius, si quod habet, propterea non vacet. Ita Franc. de Arauxo. *De stat. Eccl. tr. 3. q. 26. dub. 6.*

Quæstio. Utrum, si Novitius toto vel ferè toto probationis anno decumbat infirmus, finito eo Professionem

validam emittat; *Decidit idem d. l. dub. 7.* quod, licet sit negativa probabilis, & speculativè fortè probabilior, in praxi tamen sit tenenda affirmativa, quam tenet Navarr. Ratio: Quia sub obedientia degens probat, & experitur austeritates Ordinis in genere, quod sufficit ad valorem Professionis. Excusabunturque recipientes etiam à peccato, quando autem probabilem iudicio Medicorum, habet spem de valetudine, aut quando desperata est valetudo, ut in senibus, quando intervenit urgens, seu rationalis causa ob quam, alias non *justificatur* talis dispensativa receptio.

Ad num. 17. in fine adde. Observandum ex Franc. de Arauxo q. 27. n. 3. Si parentum necessitas sit *extrema*, poterit filius Religiosus manere extra Claustrum petita, licet non obtenta, licentia; quia tunc cessat lex Clausuræ. In gravi autem necessitate citra extremam, potest exire ad succurrendum de petita & obtenta licentia à Generali, vel etiam Provinciali, quia tunc adest justa causa ad dandam licentiam, etiam cum dimissione habitus; qualis causa etiam est ægrotudo commodius curanda extra, ubi esset scandalum, si sit contagiosus morbus.

Ad num. 18. in fine adde. Franc. de Arauxo. *De stat. Eccl. tract. 3. q. 26. dub. 1. ait,* quod inhabilitas resultet ex quinque impedimentis. Primum est matrimonium contractum & consummatum. cap. cum sis. *De convers. conjugat.* Secundum ligamen Professionis emissæ in Religione strictiori. cap. Johannes. c. Non est vobis. c. licet h. t.

Tertium, *Conditio servitatis*. *Can. si servus. c. gener. dist. 54.* Quia servus non potest dare dominium suæ personæ Religioni, quod non habet, ut Professio fit nulla, si servitus sit ignorata à recipiente, quia non adest voluntas; si scita, quia id tantum possumus, quod jure possumus. Neque obstat, quod matrimonium cum serva scienter initum teneat, quia disparitas est, quod in matrimonio carnali fiat tantum traditio personæ, quoad usum matrimonii, quæ stare potest cum dominio, quod habet Dominus; in matrimonio autem spirituali fit totalis traditio personæ, quæ stare non potest cum dominio alterius Domini, unde jus hoc irritavit, non illud. Hinc si Dominus ex post facto consentiat, ille Professionem revalidare poterit. Quartum, *Infirmitas antecedens & incompatibilis cum observantia votorum indistincte, aut cum observantia regulæ, quod fit, dum vel soli patienti nocet & eum inhabilem reddit, uti podagra, non est tamen morbus contagiosus, vel etiam est aliis contagiosus, uti lepra, morbus gallicus, de quo solet esse questio.*

5. *Implicatio ratiociniorum & debitorum Can. legem. dist. 83.*

An Professio emissa à laborante morbis incurabilibus vel contagiosis tacito illo sit valida? *Id. ib. dub. 2. n. 25. & seqq.* Tacendo peccat mortaliter, ita omnes. An Professio valeat Gerson & Ledesma negant: quia recipiens eam non consensisset, si detexisset morbum. Alii plures affirmant valere, nisi Religio privilegium à Pontifice aliud habeat. Probatur argumento *cap. postulasti.*

*De rescript. Secundò, quia nullibi exprimitur talis morbus esse impedimentum dirimens. Tertio, Error in qualitate accidentali non dirimit matrimonium; ergò. Ipse dicit, quod Judex utramque sententiam possit sequi; ait tamen secundam esse pacti conformiorè; Sic hermaphrodytus, si neuter sexus prævaleat, est inhabilis ad Professionem in Religione tam virorum, quam mulierum, & Professio emissa ubique est invalida. Si autem alter sexus prævaleat alteri, valida erit Professio in Monasterio eorum, cujus sexus prævalet: & tamen tunc cognito hujusmodi defectu ejiciendus est à Religione, tum propter culpam taciti defectus, tum etiam propter scandalum & periculum imminens ex ejus consortio, unde etiam prohibentur ordinari tales viri monasteriosi *cap. fin. de arat. & qual. ordin. Can. illiteratos dist. 36.* ergo. Hinc si sexus non prævaleat, ejici possunt auctoritate Prælatorum in altero casu auctoritate Summi Pontificis, *ibid. n. 30.* Vel saltem Nuntii Apostolici, vel Diocesani: quamvis Prælati id facere possint ob incorrigibilitatem, vel alia crimina, quæ poenam expulsionis ex speciali Ordinis statuto promerentur.*

Ad num. 33. in fin. adde. Queritur, cum ejectus non liberetur à votis. Quid ergò dicendum de paupertate? Communior est, quod non acquirat ullius rei dominium, sed usum tantum. Videtur tamen etiam posse in usus illicitos impendere, ita ut accipiens retinere possit Dominium alii Monasterio, alii Ecclesiæ Diocesanae, si beneficium habeat, attribuunt, alii Romanae. Neque liberatur ab observatione

Regularum, intellige de iis, quæ non repugnant statui, in quo nunc vivit.

Observe, quod ejectus ut incorrigibilis sit suspensus, à qua suspensione solus absolvit Pontifex Romanus. Ex Bulla Urbani VIII. Incorrigibiles autem non censentur, nisi anni jejunio & pœnitentiâ in carcere probati. Busenb. lib. 4. c. 1. dub. 7.

Franc. de Arauxode stat. Eccl. q. 29. n. 9. ait, quod semel legitime, id est, per sententiam definitivam latam ejectus non teneatur ad Ordinem redire, multo minus cogi possit. Nam cap. fin. h. t. loquitur de fugitivis aut condemnatis injultè, vel non definitivè, sed interlocutoriè tantum. Ratio prioris, quia per legitimam expulsionem extinguitur obligatio erga religionem licet maneat obligatio voti erga DEUM, & obedientiæ erga Episcopum, non etiam erga Prælatum, quod alii negant priusquam in aliam sit ingressus Religionem.

Ait idem n. 10. quod Prælatus vel Prior eum volentem redire, possit, imò teneatur recipere, non tamen debito justitiæ, sed honestatis vel charitatis ad summum, juxta dist. cap. fin. vel eodem Conventu, vel in grangia illius, Sannius nominat grangia, id est, in prædio Monasterii, vel, quod melius, in alio Conventu ejusdem Provinciæ.

Ad num. 34. in fine adde. Franc. de Arauxo q. 32. de stat. Eccl. n. 13. tenet, quod Prælatus ordinarius possit dispensare cum religioso volente transire ad laxionem Religionem ex justa & rationabili causa. Qualis est infirmitas & moralis impotentia servandi Regu-

lam, maximè quando dispensatio hæc esset invisâ aliis Religiosis. Item persecutio, quam patitur, maximè si ipse non dedit causam, aut semel datæ jam pœnituit. Si transiens ante Professionem redeat, redire intelligitur ex Tunc, non ex NUNC. Thom. Trivisian. 1. decis. 33.

AD TIT. XXXII.

De Conversione conjugatorum.

Ad num. 3. in fin. adde. Franc. de Arauxo tract. 3. q. 26. dub. 2. Intelligendam de adulterio publico, ob quod per sententiam Judicis alter conjux separatus fuit. Aliàs licet vir id alleget, non est suscipiendus. Sin autem ipse vir occulto sciat, & profiteatur, in foro conscientiæ Professio tenet, in foro tamen fori repetetur, donec probetur adulterium.

Matrimonio contracto, sed nondum consummato, potest alter conjugum, etiam aliâ invitâ Religionem ingredi, & remanens in sæculo potest ad secundas nuptias transire. Gonz. ad cap. verum 2. h. t.

Ad n. 13. in fin. adde. Quod talis adhuc ingredi possit, tenet, & resolvit casum, quo puella, quæ invita, id est, volens nolens ob metum reverentialem dixit se consensuram, & sub hac protestatione illum coram Parocho & testibus in sponsum accepit, cum qua sponsus ex parte sua matrimonium consummarit, illam retinentem in lecto ac se retrahentem 4. aut 5. carnaliter cognoscendo absque ulla uxoris complacencia, ut exinde creditur & ipsa asseverat, sine ullius seminis femine effusione.

Ratio, quia ut consummatio sit legitima auferens feminæ facultatem transeundi ad Religionem intra bimestre requiruntur duo. Primò, ut membrum viri penetret vas feminæ & intra illud seminet, & seminatione feminæ etiam concurrente, ut probabilius est, & quod ad hoc non fuerit coacta à viro. Ratio prioris: quia per talem copulam efficiuntur una caro, & ponant principium generationis, ad quod ordinatur matrimonium. Et hæc est communis sententia. Quamvis Sanchez vasis penetrationem non requirat, quod Autor intelligit de plena vasis penetratione, quia aliàs femina manens virgo posset *consumere matrimonium*, siquidem interdum contingit Virgines semen virile circa earum vas effusum suscipere & attrahere, aut in balneo aut lecto, imò, & ex illo semine sic suscepto concipere sine violatione claustris pudoris teste D. Thom. quodlibet. 6. art. 18. quem refert & sequitur Navarr. lib. 4. *Consil. de frigid. & malefic. cons. 2. n. 23.* Consummatio autem auferens facultatem ingrediendi debet esse per copulam carnalem per cap. ex publico cap. ex parte tua h. t. item cap. 2. Nam aliàs ex talis seminis attractione deberet nasci bigamia & affinitas, quod nemo fatetur: imò deficeret modus, quo probatur matrimonium consummatum per fœminarum contestationem ex cap. proposuisti & cap. pen. de probat.

Ratio posterioris requisiti ut non sit coacta: Probatur: quia sponsus ante bimestre non habuit jus extorquendi copulam & intulit injuriam, quæ aliter jus suum recuperare non potest, nisi

per ingressum. Et hoc jus proderit ei in utroque foro, si non sit corrupta matronarum duarum iudicio. In foro autem conscientie licet ei, etiam si fuerit corrupta, si aut non seminavit, aut ad copulam habendam sponsus intra bimestre violentiam intulit, ita ut invita & remittens succumberet, quovis enim violentiæ genere injuriam passa est.

Ad num. 21. in fin. adde. Franc de Arauxo d. l. 9. 4. tenet hoc bimestre datum esse ad deliberandum: post bimestre autem teneri ad debitum, nisi illicò ingredatur. Illicò intelligendo moraliter, se præparando quoad necessaria. Aliàs tenetur quis reddere debitum exceptis 4. casibus. Prima, defectus benedictionum Ecclesiæ, quæ vulgò *volationes* nuncupantur: quamvis sine illis consummare non sit lethale per se loquendo. Probatur per Can. nostrates xxx. 9. 5. *Trid. sess. 24. cap. 2.* Quod hortatur tantum, ne omittantur, Veniale videtur esse in prima copula, quia non est servatus debite ordo. Quamvis omnes copulæ ante denuntiationes sint peccaminosæ (non tamen fornicariæ) nisi fuerint remissæ. Secunda, periculum propriæ salutis, ubi peccaret reddendo v. g. si proli immineret probabile detrimentum v. g. abortus, quamvis prægnanti sit licitum, uti medicinis, etiam si per accidens periclitaretur proles. Sic & copula conjugalis immediatè post praedium, aut balnea est illicita. &c. Tertiam & quartam causam non allegat ibi.

A D T I T. XXXIV.

De Voto & voti redemptione.

Ad num. 1. in fine adde. Dices: Vota sunt etiam Sanctis, ergo non tantum DEO? Resp. 1. Fiunt DEO, sed in honorem Sanctorum, sicut extruatio templi. Resp. 2. Si directe sicut Sanctis, non esse proprie votum, sed promissionem sacram elicita ex virtute Dulia. Unde votum DEO, B. Virginis & Sanctis factum explicat Suarez coram B. Virgine & Sanctis, ut refert Laym. l. 4. r. 4 c. 1. n. 6.

Ad num. 9. in fine adde. Objicies ex n. 11. Filiorum familias vota habent conditionem, si pater consenserit; ergo etiam Religiosorum, si Superior dispensaverit. Dispensatio esse, quod Religiosi sint magis obstricti, quam filii. Vel potius: quia dispensatio est contra jus, non etiam consensus parentis.

Ad n. 14. in fine adde. Exempla prioris membri. Vovisti edificare Ecclesiam, si fias pauper, non teneris ad partem. Audire Sacrum, orare horam, Jejunium unius diei, peregrinari in cilicio, si peregrinari nequeas, non teneris ad cilicium. Exempla posterioris. Vovisti mille, teneris ad partem. Jejunium per aliquot dies. Perpetuam Virginitatem, licet forniceris, adhuc durat votum, nisi tantum vovisses claustrum virginis integrum DEO servare. Jejunium in pane & aqua, si pravaricatus biberis vinum, adhuc teneris illud servare, & non nisi panem comedere.

Ad num. 16. in fine adde. Exempla. Malum ex objecto v. g. furtum. ob Circumstantiam v. g. peregrinari die Festo, ne audiat Sacrum, die jejuni. ne sit opus jejunare, ex fine. Ubi distinguendum, quod alius sit finis rei per votum promissa, alius sit finis voventis. Prior vitiat, habet enim se ex parte objecti, posterior non, quia tenet se tantum ex parte voventis, ipsa vero materia & substantia voti integra relinquuntur, v. g. voveo elemosynam ad vanam gloriam captandam, votum nullum est; qui autem coram aliis vanae gloriae causa vovit, obligatus est, item si vovit fieri Carthusianus ex inordinato piscium appetitu. Item si ex duculo evaserit, si ex fornicatione vel adulterio prolem conceperit, vel non conceperit: quia hi fines tenent se tantum ex parte voventis.

Ad num. 17. in fine adde. Exempla actuum indifferentium. Non comedendi die Sabbathi in honorem B. Virginis, non comedendi carnes assas in Festo S. Laurentii, nisi ob propensionem per modum mortificationis, quis id faceret. Idem est, si finis tantum sit indifferens, v. g. jejunare ut sumptibus parcas. Aliud est, si voveas, ut a DEO rem temporalem impetres.

Ad num. 21. in fine adde. Duo vota si sint impossibilia v. g. vovit quis se hac die peregrinaturum, & postea vovit se eadem die infirmis inservituum, si posterius melius sit, tum pravalet, alia semper servandum est prius.

Ad num. 26. in fine adde. Ad votum non sufficit voluntas indirecta in causa sua, sufficit tamen voluntas virtualiter perma-

permanens in suo effectu. Exemplum prioris: scio me ebrium homines occidere, si me inebriem & occidam, teneor; si verò sciam me vovete, & si sic voveam, non teneor. Quia ad votum intrinsecè requiritur directa se obligandi voluntas. Fortè quia bonum non nisi ex integra causa, malum ex quolibet defectu. Exemplum posterioris v. g. volo vovete, & postea, dum voveo, distractus sum.

Si quis pronus ad vota, voveat se nunquam velle vovete sine consilio Confessarii, votum validum est. Quòd si autem postea sine illo voveat, peccat, votum tamen adhuc tenet, quia adhuc habet objectum bonum, nisi in primo voto apposuisset clausulam irritantem, tunc posterius non valebit, nisi illa voluntas tempore voti, vel expressè vel virtute retractetur. v. g. Si memor sui prioris voti nihilominus voveat: quia hoc casu priorè voluntatem retractat.

Ad num. 45. in fine adde. Effectus voti est inducere obligationem, quam Laym. hoc tract. ait non esse ex iustitia propriè dictam, sed ex virtute Religionis, quæ est potentialis pars iustitiæ.

Queritur. An opus sit magis meritorium ex voto quàm sine? Respondeo affirm. Quia provenit ex virtute Religionis, quæ est omnium nobilissima. 2. Quia qui ex voto operatur, non tantum opus, sed & facultatem operandi DEO consecrat, & sic dat cum fructu ipsam arborem. 3. Qui mente obstinata peccat. Ergò à contratio. 4. Si contra votum operetur, gravius peccat, ergò si eum illo operetur, plus meretur. *Idem lib. 4. tract. 4. cap. 4.*

Ad num. 53. in fine adde. Regula: Transgressio voti non obligat ad compensationem, quia violatio promissionis DEO factæ tantum obligat ad poenitentiam: Quia DEO nulla utilitas decedit, quæ restitui possit. Aliud est in promissione homini facta; Hæc enim compensare debeo damnum illatum *dict. tract. c. 6. n. 4.* Unde si vovi Religionem, si intra annum non fornicer, licet dolo fornicer ad evitandum votum, probabile est me non teneri. Primò, non ratione conditionis impletæ, quia impleta non est. Secundò, non ratione peccati commissi, uti dictum, ergò.

Ad num. 55. in fine adde. Cessante causâ finali cessat votum. v. g. vovisti pro impetranda valetudine filii, si is moriatur, cessat votum.

Ad num. 68. in fine adde. Ecclesia annullare potest vota etiam in conscientia. Dices: Ecclesia non habet jurisdictionem super actus merè internos; ergò nec vota merè interna infirmaret. Distinguitur antecedens, quoad jurisdictionem contentiosam & punitivam concedo, quoad aliam, quæ proximè ad salutem animæ tendit. *neg. d. 17. c. 7. n. 2.*

Utrum voti irritandi potestate præditus. postquam consensit, possit adhuc votum ante executionem irritare? Respondetur affirm. Si gubernativam in illum potestatem obtineat, quia talem potestatem etiam post consensum adhuc retinet *d. c. 7. n. 14.* A fortiori successor ejus id facere potest. Aliud est si hominibus qui hoc modo promissum sit; vult enim conservatio pacis

cis talia pacta servari. DEUS autem in-
victis superioribus id non exigit. Di-
ctum si potestatem gubernativam ha-
beat. Unde si vir approbative consen-
tiat, ut uxor votum continentiae edat,
id revocare nequit, quia quoad usum
conjugii vir hanc potestatem non ha-
bet. Idem est à contra. Item si uxor
marito licentiam det votendi peregrina-
tionem; Creditor debitori ut vo-
veat eleemosynam non revocant.

An votum non petendi debitum te-
neat? Resp. Si maritus id faciat, uxor a-
liquando irritare potest, quia ipsa ob
verecundiam petere fortè non audeat.
Uxor maritus non potest, quia non est
obligata petere, nisi fortè tale votum
discordiae causa sit.

Votum continentiae utriusque con-
sensu editum absolute valet, ut rescin-
di nequeat c. quod DEO 33. 7. 5.

Quiritur utrum superior peccet, si
vota subditorum sine justa causa infirmet
? Laym. c. 7. n. 18. & putat esse veniale,
ed quod abutatur potestate sua, quam
vis alii nullum esse dicant. A fortiori
peccabit si semel consenserit, & sine ju-
sta causa revocaverit, quod tamen et-
iam per se loquendo a tantum veniale.

Quiritur utrum vota legitime res-
cisa reviviscant cessante subjectione?
Resp. 1. Vota Religiosi impuberis pla-
ne irritantur, ed quod Praelatus, Pater,
tutor, &c. directam habeant potesta-
tem in ipsam voluntatem votentium.
2. Vota puberis Religiosi &c. ante sub-
jectionem emissam v. g. Uxor ante nup-
tias, licet postea fuerint infirmata, dis-
solutis nuptiis reviviscunt. Utrum re-
viviscant quæ tempore subjectionis

emissa, irritata sunt? Placet Layman.
Affirm. 1. g. ex cap. placet 12. de convers.
conjugat.

Ad num. 74. in fine adde. Differt
dispensatio & irritatio 1. Quod in illo
casu requiratur jurisdictio, in hoc a-
liud jus in personas obligatas. 2. Illa sine
causa sit illicita & invalida, quia est in
jure DEI, irritatio adhuc teneat: quia
superior votum subditi rescindens
propriam jus & proprietatem exercet.
3. Si votum à Praelato superiore confir-
matum, non potest inferior Praelatus
illud irritare, potest tamen ex justa cau-
sa dispensare, si alias jus dispensandi
habeat, quia per confirmationem ex-
trahitur quidem à potestate domina-
va inferioris, sed non à jurisdictione
voluntaria.

Observandum vota aliqua reserva-
tis esse similia, sed re ipsa reservata non
esse v. g. Votum castitatis ad certum
tempus. Votum castitatis conjugalis,
nisi auctoritate Pontificia annexum sit
ordini militari; non petendi debitum;
non nubendi; non fornicandi. Ratio
quia reservationes strictissime inter-
pretandæ sunt, ut reservatio tantum
explicetur de voto castitatis *perpetuo
simpliciter dicto*. Sic quoque Religionis
reservatum est, non tamen suscipiendi
sacros Ordines nec ingrediendi stri-
ctiorem, ut liceat adhuc ingredi minus
strictam: ut professus ad laxiorem pos-
sit. Item non est reservatum votum pæ-
nale v. g. si fornicatus fuero, v. voo Re-
ligionem; vel conditionatum, si con-
valuero, v. voo Religionem, *antequam
convalescam*, quia ubi convalesco, est
absolutum & reservatum.

G

Dices:

Dices: in pœnali post peccatum non fit absolutum, ergo neque in conditionali. Disparitas est quia in conditionali vovens tendit per se in rem promissam tanquam bonam sub conditione: in pœnali vero tendit per se in illam tanquam pœnam, adeoque malam & afflictivam, quam mallet evitare, quàm incurrere. Unde si voveat Religionem tanquam pœnam medicinalem, tunc post peccatum commissum, etiam tale erit Papæ reservatum. Aliud est, si mulier dicat, si nuptiæ hæ non successerint, voveo Religionem; Episcopus potest. Ita Layman sentit. Quia videtur mulier hoc votum ex nimio affectu facere. Item votum metu injusto, id est insufficienti extortum, si enim esset sufficiens, esset nullum. Item votum alternativum, cujus pars altera reservata non est, licet postea altera pars non reservata fiat impossibilis, nisi vovens se ad reservatam specialiter determinet. Item si Pontifex reservatum in aliud commutavit, poterit super hoc dispensare Episcopus. Dices: surrogatum sapit naturam ejus, in cujus locum surrogatum est. Resp. Quoad intrinsecam conc. quoad extrinsecam, neg. Item si dubium sit de valore voti, quod tamen per se non liberat.

Dispensatio in reservatis tempore necessitatis ab Episcopo facta, non extendit se amplius, quàm necessitas postulat. v. g. In voto continentiæ, ut matrimonium inire possint, peccabunt adhuc *contra votum*, si extra matrimonium fornicentur. Potest autem Episcopus dispensare tali casu, licet Legatus Apostolicus sit in Provincia, quia

hic non habet plus juris, quàm Episcopus, nisi Legatus speci. lem commisionem dispensandi in casibus reservatis à Papa habeat.

Vota commutari possunt in melius, nisi sint summo Pontifici reservata. Quia hoc casu & ipse sibi commutationem reservavit; nisi quis in votum Religionis illa commutare velit. c. Scripturæ de vot. Unde illa tempore Novitatus suspensa manent.

Observandum. Cui concessa est facultas dispensandi, ei etiam censetur concessa facultas commutandi juxta reg. 55. de reg. jur. in 6. quæ locum habet, quando minus subordinatur majori, seu in eo continetur tanquam imperfectum in perfectum, uti hic. Sicut etiam in testamento & Codicillis.

Quando dicitur in votis realibus debere fieri dispensationem sine præjudicio tertii, quod præjudicium est si is per acceptationem jam proprium jus habeat.

Post factam commutationem voti est in arbitrio voventis vel prius, vel posterius facere: quia hæc in favorem ejus facta est. Quod si tamen posterius fiat impossibile, jam omnimodè liberatur: quia obligatio nulla est; nam in priori casu tantum id facere potest, si velit, non tamen tenetur.

Quæres, si quis in saculo voverit voto simplici se ingressurum arctiorem Religionem, potestne justâ conscientia laxiorem profiteri, & in ea permanere? R. spondet Franc. de Arauxo tract. 1. q. 7. Quod profitendo quidem peccet, postea tamè ad prioris voti adimplerionem non teneatur. Est sententia

cia D. Thomæ 22. q. 86. art. 8. Ratio quia votum simplex, quo quis obstringitur minori Religioni, est fortius quam votum simplex quo quis adstringitur majori Religioni. Post votum etiam simplex matrimonium contractum non dirimitur, sicut post solenne. Probatum etiam per cap. *qui post votum*. De Regularibus dices: Post votum simplex initum matrimonium non extinguit obligationem voti simplicis, sed tantum suspendit, quamdiu duravit matrimonium, quia adhuc votum implere potest. Ergo & hic non tollitur obligatio quia votum implere potest ingrediendo Religionem arctiorem. Respondet, matrimonium suspendit, Professio extinguit. Quia licet votum & per matrimonium & per Professionem se alteri tradat, id tamen fit diversimodè. Nam Religiosus se tradit Religioni & Deo tanquam immortalibus, ac nunquam potituris, proinde jus supra illum & immortale & nunquam perituum. Conjux autem se tradit alteri ut homini mortali ac perituro, cujus proinde jus supra comparem est mortale ac caducum, & durans duntaxat usque ad mortem exclusivè.

Item ex eodem observa, quod hoc votum: polliceor me in hac Religione permanurum, non æquipolleat ei; polliceor me nunquam suscepturum aliam Religionem arctiorem; quia potius est nullum utpote impeditivum majoris boni.

Dices: Vota sunt juris naturalis Divini; ergo Pontifex dispensare non potest. Respondent aliqui Papam proprie non dispensare, sed declarare tantum

ob circumstantias graves hic non obligare. Resp. 2. Non intervenire hic ullam dispensationem? nam intervenit tantum remissio partis, cui facta est promissio. DEUS enim per suum Vicarium remittit seu condonat jus sibi ex promissione acquisitum. Sicut Contractus Jurisgentium & naturæ resolvitur, si pars jus suum remittat. Sanius. *Tom. 3. de LL. dist. 1. q. 4. n. 10.*

Ad num. 76. in fin. addo. Observa quod Innocentii prædecessor: Cælestinus III. dispensaverit in voto solenni castitatis cum Constantia filia Rogerii Regis Sanctimoniali in Panormo, ut nuberet, prout nupsit Henrico VI. ex quibus natus fuit Federicus II. Imperator. Ita refert Franc. de Arauxo *tract. 1. q. 6. n. 19.* ex Cajetano & Medina, cujus ignarus esse non potuit Innocentius.

Item dispensatum fuit cum Ramiro Monacho benedictino, ut nuberet, & Regnum Aragoniæ acciperet gubernandum ex urgente causa boni communis. Idem, *tract. 2. q. 19. n. 40.* & rationem adfert etiam hanc n. 45. Super voto paupertatis solenni dispensatur, quoties Monachus assumitur ad Episcopatum, qui acquirit verum dominium reddituum quoad portionem, quæ ipsi obtingit, quamvis aliqui antecedens negent. Ad objectionem quod Consecratio & benedictio auferri nequeat. Respondet n. 55. ex Cajetano. Quando est *constitutiva*, utpote eas res constituens benedictas formaliter & completivè reddens illas ad unum sacrum usum destinatas, atque ad alios inhabiles, uti est Calicis, Episcopi, Sa-

cerdotis. Et contendit, quod auferri nequeat eodem subiecto manente. Quando autem est tantum *invocativa*, utpote per quam invocatur DEUS, ut eisdem rebus utentibus operasset, ut benedictio ciborum, armorum &c. Quæ res ad alios usus profanos adhuc habiles manent, & negat, subjungitq; Et talis est benedictio Monachi, si quam recipit in sua Professione.

Obiic. Res uni tradita non potest alteri tradi; atqui per Professionem est traditus DEO; ergo. Resp. Dist. Maj. invito Domino Conc. Hic autem Deus invitus non est, sed propter utilitatem publicam consentit. Et sic Papa etiam dispensare potest in aliquo Divino jure, vel naturali ob causam ex quadam potestate delegata, quam ei Christus juris Divini & naturalis Author reliquit, ne Ecclesiæ suæ deficeret in necessariis, Sed quæ illa? Regulam dat à posteriori illam, in quibus Pontifex aliquando dispensavit, Potest; in quibus autem nunquam, videtur non posse. Item à priori: in illis, in quibus hanc potestatem à Christo accepit. Accepit autem in iis, in quibus consultitur bono regimini Ecclesiæ absque scandalo & morum Christiani populi corruptela, uti fit in votis. Secus in matrimonio consummato, polygamia &c. in quibus corruptela sequeretur, occasio ad rixas, perverteretur liberorum educatio. Ità ut in his nullum, quamvis commune & publicum, bonum præponderare valeat.

Dices: Omnis ponderatio non est digna continentis animæ Eccl. 16. Ergo non datur causa justa. Et aliàs dam-

naremus factum D. Matthæi, qui noluit dispensare cum Iphigenia, quæ virginitatem voverat, ut nuberet Hircaco Regi, qui promittebat se & suos eodem mediante matrimonio fidem suscepturos. Respondeo, fecunditas carnis non præponderat, sed bonum commune præponderat continentiæ Monachi. D. Mattheus potuit, sed noluit, tum quia id non promiserat Rex, tum quia Iphigeniam noluit à proposito suo divertere. Et fuit tantum votum simplex, in quo omnes admittunt dispensari posse Id. n. 61. Rejectione, quia solennitas est de jure humano; quia inquit aliud est solennitatem professionis dependere à statuto Ecclesiæ, ut à conditione præsupposita seu remota; aliud est illam esse formaliter de statuto Ecclesiæ. Sic contractus matrimonii est juris naturalis, & de jure Divino Sacramentum inter personas habiles initum, supposito statuto Tridentini, quæ sint personæ habiles, nimirum, illæ, quæ cōtrahunt coram Parocho &c. Sic contractus emptionis est juris naturalis, ut res venales emantur justo pretio, supposito statuto, quod taxat justa rerum pretia. Sic & solennitas Professionis, & traditio, quæ vovés dominium sui transfert in Deum & Religionem, est de jure Divino & naturali, dependenter tamen à statuto Pontificis approbantis eam Religionem & acceptantis illam, tanquam de numero approbatarum. Inde per consequens tenet, si fieret dispensatio sine justa causa, eam non tantum fore illicitam, sed etiam invalidam, & matrimonium nullum, si ve bonâ si ve malâ fide ineatur.

AD

AD TIT. XXXIX.

De Censibus, Exactionibus & Procuratoribus.

Ad num. 1. in fine adde. Tributorum genera consueta sunt quatuor. *Census* à capite seu capitando dictus, impositus personæ in signum subjectionis. *Tributum*, quod solvitur de fructibus terræ. *Vehtigal*, quod penditur pro reparatione viarum, pontium. *Pedagium*, quod impenditur pro earundem viarum custodia & securitate. Franc. de Arauxo *disp. 12. diff. 2.* ex Dominico Soto.

Ad num. 3. in fine adde. Episcopi & ceteri Prælati Ecclesiarum novos census in eis imponere, aut aliquam partem fructuum sibi reservare nequeunt. Gonz. ad cap. prohibemus 7. h. r.

Ad num. 5. in fine adde. Ex jure naturali tenentur alere Regna suos Reges, & tribuere subsidia necessaria; est enim Rex pastor ovium rationalium, Sicut igitur pastor jus habet, ut de ovium suarum lacte & vellere alatur, ita & Rex ut de suorum bonis superfluis ad instar lactis & velleris, quæ ovibus superflua sunt. Item Respublica comparatur ad Regem, ut nutrix ad infantem, quem de suis uberibus lactat, qui jus habet sugendi lac pro sustentatione necessarium, non tamen sugendi nutricis sanguinem, quem natura dedit pro ipsius matris seu nutricis conservatione. Unde in Proverb. qui nimis emungit, elicit sanguinem. Franc. de Arauxo. *de stat. Civil. disp. 12. diff. 2. n. 1.*

Ad num. 9. in princ. adde. Ad capi. 6. h. r. Observa quod Cardinales fuerint inferiores Episcopis ordine & dignitate ulque ad tempus Clementis V. Unde non mirum, quod Cardinales in isto capitulo postponantur. Ab Andler. in Jurispr. Rom. *de stat. Hom. p. 1. n. 21. & seqq.* Hic ordo recensetur. Evaristus titulos Presbyteris distribuit, septemque Diaconos constituit Anno 267. Dionysius Parochias assignavit & Episcopis Dæceses constituit. Marcellus titulos Presbyteris datos ad 25. reduxit, qui ab initio Cardinales dicti, quod ab his tanquam Cardinibus Ecclesia DEI dirigeretur. Bonifacius III. Cardinales uti Senatores mirificè extulit. Innocentius IV. circa Annum 1244. ut equo insidentes rubro galero uterentur statuit, in signum, quod parati sint pro Religione sanguinem effundere. Paulus II. vestem coccineam cucullo insignem adjecit, ut hac quoque cum rubenti petaso spectabiles essent. Sunt quidam Cardinales Episcopi, quidam Presbyteri, quidam Diaconi. Primi vocantur fratres Pontificis, reliqui autem filii; Antiquior autem Decanus, plura ibi. Franc. de Arauxo *de stat. Eccl. tract. 2. q. 15. n. 19.*

Dignitas Episcopalis est suprema in Ecclesia; etiam respectu Cardinalatus. Glin Can. quanquam 2. q. 7. & n. 20. Ita ut usque ad tempus Bonifacii VIII. Episcopi non creabantur Cardinales, ne descenderent.

**

3

AD

A D T I T. XXXX.

De Consecratione Ecclesie & Altaris.

AD num. in fin. adde. Busenb. lib. 6. tr. 3. c. 3. dub. 5. Ad Missam requiritur sub gravi sacrilegio Altare consecratum ab Episcopo, vel Abbate (hunc enim Altaria, Calices, & Campanas posse consecrare etiam ad usum alienarum Ecclesiarum docet Diana cum Barbof. & aliis ex declaratione Cardd. & privilegio Innocenti III.) vel Sacerdote privilegiato, stabile vel portabile &c. ubi de reliquis requisitis ad Missam.

Ad num. seqq. adde. Reconciliatio fieri debet ab Episcopo, vel Sacerdote ex privilegio Papæ (quale Superiores Regularium pro suis Templis habere quidam volunt,) si fuit Ecclesia consecrata, (quod præsumendum si celebretur Festum Dedicationis,) si verò fuit tantum benedicta, potest fieri Reconciliatio à simplici Sacerdote asperzione aquæ benedictæ cum facultate Episcopi, vel sine ea secundum Dian.

Ad num. 16. in fin. adde. Ex Sanni. tom. 3. dist. 5. q. 10. n. 26. Si corruant parietes, non tam violatur quam execratur Ecclesia, inter quæ discrimen, nam polluta Ecclesia polluntur etiam omnia Altaria; Execrata autem Ecclesia per lapsum parietum, non ideo etiam execrantur Altaria. Ita Abb Sylv. Item Busenb. lib. 6. tract. 3. cap. 3. dub. 4. ubi addit, quod non execretur per desolationem, exercitium hæreticum, spurci-

tias hominum, vel animalium illic stabulatorum &c. Et si doceat, & praxis habeat, ut per Episcopum vel Sacerdotem cum aliqua Ceremonia reconcilientur & abluantur, quod in simili casu etiam de Altari intellige. Ecclesia execratur, si parietes secundum majorem partem destruantur, vel omnium eorum crassa, aut major saltem pars simul auferatur.

Altare execratur, 1. si, cum fixum est, lapis consecratus removeatur ab inferiore structura 2. Si ita frangatur sive fixum, sive portabile, ut in nulla ejus integra parte calix cum patena possit consistere. 3. Si spolietur sepulchrum, quod tamen quidam negant.

Calix execratur, si notabiliter frangatur, vel ita, ut fiat inutilis ad usum sacrificii, v.g. si foramen fiat in fundo licet minutissimum, vel si figura destruat, non tamen si intornatili pes separetur à cuppa, quia in eo consecratur sola cuppa. Neque execratur si pereat inauratio, quamvis soleant post novam inaurationem denuò consecrari, id tamen necessarium non est, etsi deceat, ut abluatur aquâ benedictâ. Ubi etiam vide, quando vestes sacræ execrentur, si saum perdant usum.

A D T I T. XXXXI.

De celebratione Missarum & Sacramento Eucharistia, & Divinis Officiis.

Questionem 17. tract. 2. de stat. Eccl. sponit Franc. de Arauxo. Utrum valor

valor Missæ sit tantus, ut si offeratur pro pluribus, tantundem proficiat illis, ac si pro uno duntaxat offeratur? Cajetanus affirmat, quia est infiniti valoris ratione rei contentæ & oblatae. arg. Can. immolatur. de consecr. dist. 2. Can. non mediocriter de consecr. dist. 5. Unde etiam ex ritu offertur pro vivis & defunctis. Sylvester distinguit. An Missa offeratur oblatione communi & generali, si scilicet Sacerdos intentionem referat ad multitudinem fidelium in communi, & tunc non prodest tantum singulis. Vel oblatione sigillata intentionem referendo ad singulas personas sigillatim & in particulari, & tunc tantundem singulis prodest. Ratio: quia quantitas satisfactionis respondens huic Sacrificio dependet maxime ex intentione ministri, quæ minuitur in singulis, quibus fit applicatio generalis; secus autem si fiat specialis. Unde Missæ defunctorum plus profunt defunctis, item leguntur Missæ pro certis necessitatibus ob specialem intentionem. Tertia sententia, quam etiam tuetur, & est communis, quod sacrificium Missæ non tantum pluribus pro ut ad satisfactionem, quantum prodest, si pro uno duntaxat offerretur. Ubi prænotandum 1. In Sacramento Eucharistiæ præter orationes & collectas, quas Ecclesia adjunxit, & quæ tantum operantur per modum meriti & impetrationis reperiri duo. *Rationem Sacramenti, & rationem sacrificii à se distincta.* Sic dum affervatur, vel in die parasceves sumitur Hostia, est Sacramentum, non tamen sacrificium, quod tribus actionibus, Oblatione, Consecra-

tionem & consumptionem *completur.* Dico *completur:* quia si incidere Festum die parasceves, tenerentur & illam partem tum fideles audire. Prænotandum 2. sacrificium non in re contenta, sed in ea triplici actione fortiter consistere. Prænotandum 3. quod Eucharistia ut Sacramentum operetur effectivè physicè gratiam & ex opere operato. Ut *Sacrificium* autem tantum moraliter & satisfactoriè relaxando penam temporalem pro peccatis debitam. Ex quo deducitur ratio, quod ut tale sit valoris finiti, utpote non consistens in re oblata, sed in actione offerentis, quæ est finiti valoris & virtutis; ergo. Confirmatur. Oblatio 1. JESULI, facta a B. Virgine in Templo per manus Simeonis est valoris & dignitatis finita; ergo. Altera autem oblatio, qua Christus se in Cruce obtulit, est valoris infiniti, quia dignitas offerentis est infinita. Tertia ergo, qua Sacerdos offert, erit etiam tantum finiti valoris.

Confirmatur. Actiones Theandricæ, id est DEI viriles à Christo factæ v. g. Jejunium &c. sunt infiniti valoris, quia ipse valoris infiniti.

Ratio 2: Sacrificium prodest per modum solutionis debiti, quæ si ad plures extendatur, eò minus singulos tangit.

Ratio 3. Quia aliàs sequeretur, quod Sacerdos pro una Missa posset à pluribus accipere pœnitentias seu solutiones. Vel etiam uni, cui debet decem v. g. satisfacere, si legat unam. Quod Urbanus VIII. prohibuit. Quamvis spectato jure naturali possit Sacerdos pro una Missa duas, vel ad summum tres accipere.

accipere, si una non sufficiat pro diario victu, & aliunde non habeat, & non promiserit se solum pro illo eam oblaturum. Quia qui Altari servit, debet de Altari vivere.

Ex Sanni. *com. 3. dist. 4. q. 12. ad cap.* cum Marthæ h. t. tenet probabilius, quod aqua mixta vino prius convertatur in viam per *d. c.* & ex eo, quod præcipiat Ecclesia modicam quantitatem affundi, utique ex eo, ut possit prius converti in viam. Item quod solum vinum sit materia consecrationis; & arg. Trident. *Sess. 13. Can. 2.* Item quia aqua non numeratur inter res nutritivas; est autem ibi cibus & potus animæ nutritivus. Hinc ex *q. 13. PP.* loquentes de conversione in sanguinem intellige mediante aquæ conversione in vinum. Et sic de hac Thesi fuit interrogatus Pontifex in *d. c. Num aqua convertatur* in sanguinem, quam decidit Concilium Triburienste, decernens tertiam partem aquæ admiscendam, fuit provinciale & abrogatum per Generale. Si in fine Missæ advertatur sola aqua, debet affundi vinum & immediatè consecrari, ubi non potest fieri conversio. Resp. Vel fieri, vel manere aquam cum speciebus vini. Aliàs per se habet vinum nativas quasdam activas qualitates secundas, quibus facit interveniente aliqua morâ illam conversionem, licet non habeat formalem siccitatem appositam humiditati aquæ, nec calorem oppositam frigori. Extractas à Chymicis guttas aquæ vino mixtas vel negat, vel ait esse attenuatas substantiales partes vini.

Ad num. 5. in fin. adde. In quo con-

sistat forma? Idem *d. dist. 4. q. 15. Essentia* tantum requirit hæc verba: *Hoc est Corpus meum.* Dummodo inveniat Corpus Christi. *q. 16. Hic est Calix sanguinis mei, vel Hic est sanguis meus.* Item *q. 17.* quod Sacerdos hæc verba, & recitativè seu materialiter & historialiter, & etiam significativè & formaliter proferat. Quia dicitur in Canone *dicens.* Ergo recitativè Et affirmat etiã ibi esse, ergò significativè. Et hæc prolatio *neccessaria* est & etiam sola sufficit.

Ex eod. *dist. 5. q. 1.* Sacrificium est propriè actus Religionis externus, & oblatio Reicum sui immutatione facta in ordine ad DEUM immediatè significans DEI excellentiam ac supremum dominium cum subjectione sacrificantis ad ipsum. Sacrificium legis *natura* ex opere operantis ratione Fidei effectum habuit. *Legis veteris* etiam tollebat immunditias legales. *Novæ legis* ex opere operato. Offerbantur vel *animalia* quæ victimæ seu *Hostiæ* à victoria. Vel *fructus*, qui *immolationis* à mola seu molito faretur, vel *liquores* & *libamina* dicebantur. Ratione formæ si totum igne consumebatur, dicebatur *holocaustum*, id est ascendens, si partim in usum Sacerdotum, *Hostia*, si etiam partim in usum offerentibus cedebat, *Hostia pacifica.* Item aliud *cruentum*, aliud *incrumentum* Item aliud quando offertur totum ad DEUM colendum, *Eucharisticum*, quando in gratiarum actionem. *Imperatorium* pro beneficiis accipiendis. *Propitiatorium* pro peccatis & pœnis avertendis.

Ad num. 7. Adde ex eod. dist. 5. q. 21.
Requi-

Requiritur ad celebrandum *Ara* seu Altare ex lapide plano *Chrismate*, ab Episcopo delibatum. *Can. Altaria dist. 1. de Consecrat.* quod vel fixum, vel portatile. Illud consecrationem amittit, si à pede vel columnis amoveatur, hoc non, licet ex ligno exponatur, modò non frangatur notabiliter. Quo casu etiam calix consecrationem perdit, non etiam per usum intus de auretur; si autem de novo in auretur, *utinus* est, ut de novo consecretur. Sit ex auro, argento, vel saltem *st. anno* cum patena. *Can. ut calix de consecrat. dist. 1.* Ex cupro forte, si *fortiter* inauratus. Pixis seu ciborium, item lunula in Monstrantia satis est, si sint benedicta. Purificatorium non debet esse necessariò benedictum. Requiritur item Alba, cingulum, manipulus, Stola & Casula, aliàs mortale, nisi necessitas. Porest etiam quis stola pro manipulo & cingulo, & manipulo oblongo pro stola, quia habent similem benedictionem, uti. Altare mappa triplici, vel saltem duplici tectum esse debet. Corporale & palla ex lino benedicuntur ab Episcopo, vel alio potestatem habente, lumen accensum. *cap. litera h. t.* Si Missa celebretur super Altari non consecrato, vel in calice, per hoc ipsum consecrantur. Absque ministro in necessitate Missa legi potest. *Fœmina* minister esse nequit *cap. inhibendum. De cohabit. Cleric. & mul.*

Ad num. 8. in fine adde. Privilegium istud non esse revocatum per Trident. bene probat idem *d. dist. 5. q. 12. n. 6*

Ad num. 10. in fine adde. Idem tenet *Busenb. lib. 1. tract. 2. cap. 3. dub. 5.* qui

addit, quod votum & pœnitentia in confessione inuncta plerumque non impleantur per actum aliàs debitum, quia hæc non est mens votentis, vel Confessarii. Unde si sit, etiam impletur. Eodem modo actu uno plura violans præceptum, non nisi unum peccatum committit, si habeant motivum formale idem, ut in jejuniò &c. vel in casu isto. Secus si diversum, ut, qui violat præceptum & votum. Item adulteratur cum uxore alterius.

Idem *Busenb. lib. 4. cap. 2. dub. 2. art. 1.* ad finem. Et si habens plura beneficia satisfaciatur unica recitatione horarum, tenetur tamen tot facere commemorationes, quot sunt beneficia seu Patroni beneficiorum, quia par est omnium ratio.

Ad Num. 35 in fine adde. *Busenb. lib. 4. c. 2. dub. 2. art. 2.* Sive omissio horarum (abstrahendo à multiplicatione actuum voluntatis) sit unum numero peccatum, ut vult *Bonac.* sive sint plura formaliter, ut docet *Less.* sive unum multiplex ut *Suar.* Sive unum pluribus æquivalens &c. probabile tamen est, in Confessione explicandum quot horæ sint omissæ; eò quod sit circumstantia tenens se ex parte objecti, & constituens actum in ratione sua individuali.

Ad num. 38. in fine adde. Quæres, an, si quis habeat solum diurnale, veniatur recitare partem matutinalis Officii, scilicet Psalmos & Antiphonas sine Læctionibus & Responsoriis, quæ sunt in Breviario? *Navarr.* affirmat id universaliter, contrarium sentientes irridendos esse ait. *Thomas Sanchez* ait excusari eum si sit officium novem Lectio-

H

num,

num, quod tunc hæc sint pars principalior & essentialis, sine qua pensum matutinale non solvatur: sine autem sit trinum Lectio, non excusari, eod quod tunc Lectioes sint materia levis & modica, adeoque insufficientes ad tollendam moralem matutinalis pensu integritatem, Joannes Sanchez ait indistinctè talem excusari, eod quod sine Lectioibus nõ salvetur integritas substantialis matutini. Quam sententiam sequitur Franc. de Arauxo de *stat. civ. disp. 9. casu ultimo n. 8.* qui addit, quod malit irrideri à Navarr. quàm novem aut etiam duodecim Psalmos cum solo diurnali in vanum recitare.

A D T I T. XXXXII.

De Baptismo & ejus effectu.

Pater Sannius *tom. 3. dist. 2. per quaestiones 16. tractat. de Sacramento Baptismi.* Ubi ex quaest. 1. notandum, quod tempus instituti hujus Sacramenti aliqui assignent ante mortem, dum Christus in Jordane baptizatus. aliquid Joannis 3. dixit ad Nicodemum: *Nisi quis renatus &c.* alii post Resurrectionem Matth. ultimi. quando dixit: *Euntes baptizate &c.* Scotus tenet institutum ante mortem Christi.

Ex quaest. 2. Est necessarius necessitate medii. Est autem necessitas medii, quando aliquid est ita necessarium, ut eo prætermissio vel scienter, vel ignoranter, vel ob impotentiam salus nullatenus acquiritur. Necessitas autem præcepti, quo prætermissio per ignoran-

tiam vel impotentiam salus adhuc acquiritur. Ex quaest. 3. Pro Baptismo fluminis suat textus promittentes salutem poenitentibus Ezech. 18. Si autem impius. item Actor. 10. Cornelius Centurio justificatus ante Baptismum fluminis. Item Trident. *Sess. 14. c. 4.* Pro sanguinis Matth. 10. Qui confitebitur me &c. Marci. 8. qui perdidit animam suam &c. Ex quaest. 5. Qui fictè, id est indispositè accedit, hoc tamen invincibiliter ignorat, quàm fictionem negativam vocant, is per collationem Baptismi characterem acquirit. Postea autem recedente fictione per solam attritionem producit in eo gratia, & peccata remittuntur. Si autem suscipiatur cum obiecte seu fictione positiva, id est, quando actu mortaliter peccat in susceptione, vel habitualiter voluntariè perseveret in peccato mortali, non operatur suos effectus, nisi obex tollatur vel per contritionem, vel attritionem unà cum Sacramento poenitentiae.

Ad num. 5. in fine adde. Ex quaest. 7. Scotus tenet contrariam sententiam. Rationem etiã dat hanc: quia nõ potest propriè dici ablutio, nisi fiat immersio & emerfio. Item quod sufficiat etiam unius guttæ quantitas, dummodo fluat ac extendatur per alias corporis partes.

Ad num. 6. in fin. adde. Ex quaest. 8. Græci habent formulam: Baptizetur servus Christi in nomine &c. Ratio: quia ortum fuit dissidium, & dicebant Christiani propter ministrum, quicquid baptizat: Ego sum Pauli, ego Cephe ad Corint. 1. Unde ut schisma hoc tolleretur, ordinata fuit dicta formula.

Ex

Ex quæst. 9. Temporibus Apostolorum licitè & validè Baptismus si bat solius Christi nomine expresso. Probatur *Act. 2. 38.* Item *Act. 8. v. 16.* Item *Act. 10. v. 48.* item ex Can. à quodam. *de Consecrat. dist. 4.* An hodie valeret, non vult determinare. Scotus putat sub conditione esse rebaptizandum.

Ex quæst. 10. Substantialis mutatio in forma ponit irritum Sacramentum, vel per additionem; sic non valet: baptizo te in nomine Patris, increati, Filii creati &c. qui tollit increatæ Trinitatis invocationem. Vel addendo: in nomine B. Virginis, nisi hoc tantum devotionis vel intercessionis causa addatur. Vel per *variationem* v. g. in nomine domini. In nomine DEI U-nius & Trini. in nomine primæ, secundæ & tertiæ personæ. In nomine Ingeniti, Geniti & Doni. aliqui tamen de his formis dubitant. Probabiliter valet: In nomine Genitoris, Geniti & spirati: quia videtur sufficienter exprimi Trinitas secundum proprietates personales, & originationem unius ab altera persona.

Omissio in lingua latina *ly, Ego, In, & Amen.* non irritat. Vitiat transpositionem substantialis: *Te Patris ego baptizo* in nomine &c. non etiam *Te ego baptizo ego.* Vitiat interpositio vel interpunctio notabilis: quia non esset actus continuus.

An baptizari possit neque actuale neque originale peccatum habens? Aff. quia ad salvandam veritatem practicam formæ baptismi non requiritur nisi materia cum applicatione debita formæ, intentione ministri, & aliquo consensu baptizandij, & quod aliquem

effectum in eo sortiat, quod fieri potest, & erit effectus Character in B. Virgine, in aliis Sanctis augmentum gratiæ. Quod autem dicitur: Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum. Intellige ordinariè & ex instituto si adsint, ut sit differentia inter formam pœnitentiæ, quæ expressum semper dicit ordinem ad peccatum præteritum, ut patet ex verbis: *Absolve te per modum Judicis.* Baptismus a. ex sua ratione non importat aliud, quàm nitorem & munditiem rei lotæ, sive id fiat per amotionem sordium, si insint, sive per additionem pulchritudinis, si sordes non insint.

Ex quæst. 12. An monstrum humanum baptizandum? Si sit dubium an sit homo vel bestia, videndum an caput & pectus sub quo cor latitat, humanam formam habeat, & potest baptizari, secus si bestialem. Si dubium an plures animæ, tunc una pars, de qua certum, simpliciter, altera sub conditione baptizabitur. Probabile indicium duarum animarum si habeat duo capita, si duas spinas dorsi, si duplex cor; in adultis evidens erit signum, si habeant diversos & contrarios actus voluntatis & intellectus, una v. g. vult sobriè vivere, altera verò lascivire.

Obsery. Differentias inter baptismum Christi & Joannis, quia hic non conferebat gratiam ex operato. *Trident. Sess. 7. de Baptismo.* Fuit à puro homine institutus & promulgatus. Non erat sub præcepto & pro solis adultis, non imprimebat characterem, poteratque iterari, nec conferebatur in nomine Trinitatis. Secus in Christi.

Ad num. 18. in fine adde. Ex eod. quæst. 13. Ex communi DD. parvulos infidelium agonizantes absque controversia posse baptizari parentibus in vitis. Quia lex charitatis erga proximum salvandum hoc petit.

Item quod parvuli Judæorum & infidelium subditorum Principibus Christianis etiam civiliter tantum, seu quoad jurisdictionem temporalem possint licite baptizari in vitis parentibus, maxime adhibita cautela, ne sub parentum cura relinquuntur est Scoti contra Zoef. & Th Ratio : quia in dominiis subordinatis obediendum est dominio Superioris, id est, DEI potius quam parentum, maxime in iis quæ spectant ad salutem animæ. In d. addit, quod plus est, inquit Scotus, videtur religiosè fieri, sit & ipsi parentes cogantur minus & terroribus ad suscipiendum baptismum. Unde in Concil. Tolet. 4. multum commendatur pietas Aseburii Hispan. Regis, quod Judæos coegerit ad fidem, & inde dicitur *Religiosus Princeps*.

Ex quæst. 15. An quis se ipsum possit baptizare? Respondetur negat. quia alius esse debet, qui gignit, & qui gignitur etiam Sacramentaliter. An unus plures simul? Respondetur affir. si necessitas. Dicendo: Baptizo vos ubi ly vos includit in se singulare pluries geminatum.

Quæres, si baptizans dicat: *Nos te baptizamus* an valeat. Respondetur affir. Quia h. cly nos significat tantum unum ministrum. Si duo simul & abluerent & proferrent verba, teneret quidem Baptismus, sed tamen

probabiliter unus solus baptizaret cum effectu Sacramentali, quem DEUS determinaret, sicut contigit de duobus Sacerdotibus simul unam hostiam consecrantibus.

Ex quæst. 16. qui adhibet patrinum hæreticum absque necessitate peccat. Est communis: quia non solet spondere ex corde de instruendo in rebus veræ Fidei, licet è contra baptizante hæretico, Catholicus patrinus esse possit, quia non communicat in exercitio pugnantem cum veræ Fidei professione. Busenb. lib. 6. tract. 2. c. 1. dub. 1. Dabius est, si tantum una vel altera gutta abluatur. 2. Si tantum pars minus principalis v. g. digitus, manus, pes. 3. Si tantum crines sint tincti. 4. Si infans adhuc involutus secundinæ peccat venialiter. Qui loco *re* dicit Petrum. Vel donationem, vel loco Baptizo, abluo. Dub. 4. Monstrum quod capite & pectore formam hominis refert esse baptizandum. Secus si bestiam. Quod si caput tantum sit ferinum, non, vel differendum. Si membra geminata, semel absolute, postea sub conditione.

AD TIT. XXXV.

De Reliquiis & Veneratione Sanctorum.

Observe ex Franc. de Arauxo quæst. 23. n. 2. quod Canonizatio sit Decretum definitivum, quo Summus Pontifex definitive constituit solenni ritualiquem hominem vitam sanctam in Catalogo Sanctorum, ut possit ac debeat vocari Sanctus, & à fidelibus coli

coli tanquam Sanctus. In quo Papam errare non posse, est certum de fide, quia procedit ut Caput Ecclesie & Organum Spiritus Sancti.

Beatificatio autem sit tantum permissio quædam ut valeat vocari Sanctus, utque fideles de illo possint officium recitare, aut etiam sacrum facere. Præmittitur tamen etiam in hac processus five informatio cum fiscali. Item n. 3. Testimonium sufficiens ad Canonizandum sunt: Exemplares virtutes, vel miracula, item extases ac revelationes, quamvis valde circumspiciendæ in omnibus sit procedendum. *Extasis* autem propriè est, quando DEUS efficit mentis excessum mediante aliquo ferventissimo amore charitatis, spectat enim extasis magis ad voluntatem. Quod si autem iste excessus fiat mediante aliqua vehementi supernaturali divinorum contemplatione, propriè raptus dicitur, qui magis pertinet ad intellectum. Idem ibid. n. 60.

AD TIT. XXXVII.

De Purificatione post partum.

AN maritus in exigendo, femina in reddendo debito peccet, tempore purificationis post partum, id est illo tempore, quo immunditia & sanguinis profluviis durat? Respondet Franc. de Arauxo *disp. xv. q. 4. n. 22.* Nec lethaliter nec venialiter peccare. Tum quia nulla invenitur prohibitio, nequeratio ulla urget multiplicandi in conjugibus peccata, quibus datum est matrimonium pro remedio concupis-

centiæ, non pro laqueo aut occasione peccandi. Non obstat. *cap. fin. d. 5. dicens: Nisi purificationis tempus prius transierit, viris suis non debent admisceri.* Quia vel consilii tantum est, vel intelligesi famina gravis morbus inde immineret probabiliter, & tunc judicanda esset culpa juxta morbi gravitatem, ejusque probabilitatem.

Mulier post partum statim potest ingredi Ecclesiam, nec tenetur abstinere per aliquot dies secundum legem Mosaicam. Gonz. ad cap. un. h. t.

AD TIT. XXXIX.

De immunitate Ecclesiarum, Cœmisterii, & rerum ad eas pertinentium.

AN sit contra immunitatem seu libertatem Ecclesiasticam, si Princeps (sicut fecit Rex Catholicus Matriti & Cordubæ) vendat uni jus locandi & commodandi pro certo tantum pretio paramenta nigra, hastilia, candelabra, & similia pro exequiis defunctorum, cum prohibitione ne ullus possit ea e-locare aut commodare? Franc. de Arauxo *disp. 12. de stat. civ.* Ubi in 4. ait: Libertas Ecclesiastica est naturalis facultas Ecclesie faciendi quidquid jure ac lege non sit prohibitum. Resolvit 1. Talis privilegarius non potest impedire ne Ecclesia sua habeat apparatus & iis ipsa utatur, potest tamen Ecclesias impedire ne aliis locet vel commo- dent pro exequiis alibi celebrandis. Ratio quia per hoc non tollitur aliquid quod esset Ecclesie in sensu formali, vel

proprium Ecclesiæ ut Ecclesia est. (imò prohibitum ne negotientur c. multa c. secundum. *tit. seq.* Unde si gratis commodarent, esset actus amicitie,) sed ut est Communitas quædam, vel persona privata patiens temporalem necessitatem, ut non lædatur libertas, sunt enim hæc res temporales & magis vivorum solatia, quam subsidia mortuorum. *Can. animæ xlii. q. 2.* Sic & Tributum imponi potest saluti, thuri, cere, quamvis hæc res etiam ad usum Ecclesiæ sint necessaria. Unde idem num. 13. habet: *Zelus Ecclesiastica libertatis scientia & prudentia est temperandus.* Ad cap. fin. de rebus Eccl. alien. in quo fit mentio *mortuorum*, respondet non intelligi hæc apparamenta, sed res, quæ profunt defuncto uti sacrificia, legata pia. Et ita Panormit. Unde infert non valere constitutiones, ut pro anima defuncti non legantur nisi tot sacra &c. Sic nec valent ratione *vestium sacratarum*, quia hæc sunt Ecclesiæ in sensu formali & spiritualibus annexæ.

AD TIT. L.

Ne Clerici vel Monachi secularibus negotiis se immisceant.

AD num. 1. in fine adde. Prælati Ecclesiastici non tenentur (imò nec possunt) ea, quæ ad bonam Ecclesiæ conservandam sunt necessaria, v. g. lites &c. omittere ad evitanda scandala pharisaica, imò etiam pusillorum, etsi his prius reddi debeat ratio rectitudinis. *Busenb. lib. 2. tr. 3. cap. 2. dub. 5. art. 2.*

Negotiatio est, cum quis rem sibi comparat eo animo, ut integram & non mutam cariùs vendendo, vel permutando lucretur. Quod quia obnoxium est periculo multorum peccatorum, & valde distractivum ac indeceus statui Clericali sic lucris inhiare, idè prohibitum Clericis in sacris & Religiosis sub mortali, si multam negotiationi dent operam. *Busenb. lib. 3. tr. 5. cap. 3. dub. 8. art. 2.*

Nec licet Clericis, vel Monachis laici causâ possessiones conducere; Ministros & Procuratores esse Laicorum. Nec proferre, nec dictare sententiam sanguinis debent, nec quidquam aliud exercere, per quod ad effusionem sanguinis perveniat. *Gonz. ad c. 5. & 6. h. tit.*

LIBER QUARTUS.

AD TITUL. I.

De Sponsalibus & matrimoniiis.

Observandum. Si lis inter desponsatos oriatur super valore vel nullitate sponsaliorum, quæ amicabiliter componi non possit, quod Parochus non debeat esse Judex causam suâ sententiâ dirimens, sed debeat partes ad Consistorium Episcopale remittere juxta text. & *DD.* in cap. 1. de consangu. & affin.

Ad num. 3. post verbum. Repromissio, adde. Si Titius promissit nuptias Cajæ, & hæc acceptet sine repromissione, neuter